

ЮВІЛЕЇ
ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА ХАРЛАМОВА: до 75-річчя від дня народження

З нагоди ювілейної дати, 75-річчя з дня народження, ми щиро раді привітати одну з наших колег, Ольгу Миколаївну Харламову, чий науковий шлях був присвячений вивченню механізмів фізіологічної дії мінеральних вод.

Ольга Миколаївна народилася 1 січня 1936 року у Полтаві. Незадовго до війни родина переїхала до Києва. Дитинство ювілярки пройшло у тяжкі воєнні та повоєнні роки (евакуація до Уралу під час війни, у міста Свердловськ і Молотов, потім повернення з батьками до Києва, вщент зруйнованого війною). Ольга Миколаївна стала свідком відбудови міста і поступового відновлення економіки та нормального ритму життя.

Ще в школі, мабуть під впливом батька, професора київського медінституту, та колег з його близького оточення, у Ольги сформувався стійкий інтерес до біологічних наук, і вона вирішила будь-що обрати кар'єру вченого-біолога. Після закінчення 50-тої середньої школи з золотою медаллю у 1953 році О.М. Харламова вступила до омріяного ще в дитинстві біологічного факультету Київського університету ім. Тараса Шевченка, який закінчила з відзнакою за спеціальністю «фізіологія людини і тварин». Весь подальший науковий шлях Ольги Миколаївни, який іноді був досить непростим, був присвячений фізіології.

Свою наукову діяльність О.М. Харламова починала на кафедрі Київського державного медичного інституту ім. О.О. Богомольця, а згодом стала науковим співробітником Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України. Співпраця з професорами Б.Є. Єсипенком та згодом М.С. Яременком мала наслідком числені наукові розробки в царині клінічних проблем печінкових захворювань. Експериментальні дослідження у даному напрямку проводились безпосередньо на курорті Трускавець. Наукові дослідження О.М. Харламової були присвячені вивченню складу і механізмів фізіологічної дії мінеральної води «Нафтуса» з трускавецьких родовищ та її аналогів з різних регіонів Прикарпаття. Результатом плідної наукової праці М.С. Яременка, О.М. Харламової та їх колег стала монографія «Физиологические основы лечебного действия воды «Нафтуса» за редакцією проф. М.С. Яременка, а також ще дві монографії за

редакцією проф. Б.Є. Єсипенка, присвячені іонним механізмам жовчовиділення, які стали настільними книгами гастроентерологів та клініцистів і привернули увагу лікарів-бальнеологів до важливих і на той час мало знаних механізмів фізіологічної дії слабо мінералізованих вод типу «Нафтуса».

Кандидатська дисертація О.М. Харламової, виконана у відділі водно-сольового обміну інституту під керівництвом доктора біологічних наук М.С. Яременка, стала наслідком тривалих досліджень фізіологічної дії мінеральних вод і була присвячена дослідженню всмоктуючої функції епітелію жовчного міхура. Результатом багаторічних досліджень Ольги Миколаївни на посаді наукового співробітника Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця став науковий доробок з більш ніж ста наукових праць, присвячених вивченню регуляторної ролі гастроінтестинальної гормональної системи за умов прийому мінеральних вод типу «Нафтуса», осмотичній регуляції іон-транспортних процесів в епітеліальних тканинах шлунково-кишкового тракту, в тому числі низькомолекулярних факторів кишкового генезу – інгібіторів та активаторів іон-транспортних ферментів епітелію. Новим словом у науці того часу, зокрема, стало висвітлення ролі Na^+ , K^+ -АТФази у відповіді епітелію ШКТ на осмотичне подразнення, яка, можливо, є підґрунтям механізмів лікувальної дії мінеральних вод.

З 2000 року О.М. Харламова продовжувала подальші дослідження з вивчення ендогенних механізмів регуляції Na^+ , K^+ -АТФази ендотелію аорти у плідній творчій співпраці з старшим науковим співробітником відділу фізіології кровообігу того ж інституту О.В. Акоповою. Метою роботи О.М. Харламової стало вивчення впливу оксиду азоту – одного з універсальних регуляторів фізіологічних функцій - на активність Na^+ , K^+ -АТФази у тканинах серцево-судинної системи за умов *in vitro* та *in vivo*. Шляхом введення донору оксиду азоту, нітрогліцерину, було досліджено дозо-залежний вплив NO на активність Na^+ , K^+ -АТФази аорти щурів *in vivo* і показано, що вазодилаторний ефект низьких доз нітрогліцерину *in vivo* опосередкований NO- та цГМФ-залежною активацією Na^+ , K^+ -АТФази, тоді як у високих дозах активність ферменту пригнічується оксидом азоту внаслідок оксидативного та нітрозативного стресу тканин аорти, про який свідчить високий рівень ПОЛ, АФК і АФА (активних форм кисню та азоту) а також – високий рівень нітрозилування мембранних білків, можливо, й самого ферменту Na^+ , K^+ -АТФази. Внаслідок досліджень Ольги Миколаївни, проведених у співпраці і під керівництвом О.В. Акопової, було встановлено, що однією з вірогідних причин інгібування Na^+ , K^+ -АТФази високими дозами нітрогліцерину є надпродукція АФК і АФА, яка відбувається внаслідок посиленої акумуляції кальцію у мітохондріях під дією NO.

Науковий доробок Ольги Миколаївни належно оцінено науковою громадськістю. Основні наукові результати, одержані ювіляркою, й нині не втрачають актуальності, адже остання з робіт О.М. Харламової датується 2011 роком, вже по закінченні активної наукової діяльності! Ольга Миколаївна виявила себе невтомним експериментатором, здатним сприймати нові наукові ідеї і заохочувати учнів та колег до улюбленої справи.

О.М. Харламова була нагороджена почесними грамотами «За наукові здобутки», а також грамотою з приводу 80-річчя Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАНУ. За свою плідну багаторічну працю Ольга Миколаївна має подяки від Товариства фізіологів України. Зараз Ольга Миколаївна перебуває на заслуженому відпочинку. Тож щиро поздоровимо Ольгу Миколаївну Харламову із ювілеєм, побажаємо їй витривалості, міцного здоров'я, бадьорості і притаманного їй невтомного оптимізму!

Адміністрація Інституту фізіології ім О.О. Богомольця НАН України
Редколегія журналу "Медична гідрологія та реабілітація"
Асоціація учених м. Трускавця